

RIKSADVOKATEN

Agder politidistrikt
Postboks 514, Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

23/353 - 1 / OKB001

10.02.2023

Midlertidige retningslinjer for bruk av mobilt kamera (drone mv.) i etterforskning

1 Innledning

Riksadvokaten oversender med dette nye midlertidige retningslinjer for bruk av mobilt kamera i etterforskning. Disse erstatter retningslinjer gitt i brev av 17. september 2021¹.

Riksadvokaten har som øverste leder av påtalemyndigheten det overordnede faglige ansvar for straffesaksbehandlingen, herunder at etterforskningskritt skjer i overenstemmelse med til enhver tid gjeldende regler. Dette gjelder også ved politiets bruk av ulike former for mobile kameraløsninger (eksempelvis droner med kamera).

Riksadvokaten har fremholdt at det er behov for en lovregulering av politiets adgang til å benytte slike kameraer i etterforskning, og dette ble ytterligere aktualisert ved at Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) i oktober 2022 uttalte seg kritisk til hvordan Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har benyttet droner med kamera til innhentingsformål i tjenestens forebyggende virksomhet. Etter riksadvokatens oppfatning er den hjemmelsproblematikk EOS-utvalget reiser, relevant også for politiets bruk av mobile kamera i etterforskning.

En er kjent med at Justis- og beredskapsdepartementet har iverksatt et lovarbeid med sikte på å regulere blant annet politiets bruk av mobile kameraer. Riksadvokatens retningslinjer gjelder inntil slikt regelverk er på plass.

¹ Riksadvokatens brev av 17. september 2021, "Politiets bruk av mobile og fjernbetjente kamera i etterforskningsøyemed" (21/845 – 2 / RB004).

2 Virkeområde og forholdet til annen regulering

I det følgende reguleres enhver bruk av mobilt kamera i *etterforskning*, jf. straffeprosessloven § 226. Hva som skal anses som etterforskning er nærmere omtalt i riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999.

Med "mobilt kamera" menes kamera med eller uten opptaksfunksjon som kan anbringes i observasjonsposisjon uten montering på fast eiendom eller andre stedbundne gjenstander, eksempelvis drone med kamera.

Disse retningslinjene regulerer likevel ikke håndholdt kamera, eller kamera montert på bemannede enheter i bevegelse, som biler eller helikoptre.

En legger til grunn at Politidirektoratets rundskriv RPOD 2019-004 (droneinstruksen) regulerer politiets bruk av droner med kamera til andre formål enn etterforskning (heretter benevnt polisiær bruk).

I de tilfellene hvor det benyttes drone med kamera i etterforskning, skal de generelle delene av droneinstruksen gjelde tilsvarende, se punktene 5 til 7 og 9 til 10 i instruksens².

Situasjoner hvor mobile kamera benyttes i polisiær virksomhet (eks. ordensoppdrag), og hvor situasjonen går over i et oppdrag med etterforskningsformål, behandles i punkt 5 nedenfor (overgangssituasjoner).

3 Hjemmelsgrunnlag

Riksadvokaten legger til grunn at mobilt kamera ikke omfattes av definisjonen av "kameraovervåking" i straffeprosessloven § 202 a fjerde ledd. Følgelig må politiets bruk av mobilt kamera i etterforskning forankres i annet rettsgrunnlag. Et stykke på vei kan kamerabruk anses forutsatt i hjemmelsgrunnlaget for ulike tvangsmidler sammenholdt med de alminnelige krav til forsvarlig og skånsom metodebruk. Det kan også være grunnlag for bruk av mobilt kamera i kraft av den alminnelige handlefrihet, oppad begrenset mot de skranker som følger av legalitetsprinsippet og EMK art. 8.

Bruk av mobilt kamera kan etter omstendighetene hjemles innenfor rammene av nødrett/nødverge.

4 Retningslinjer for bruk av mobilt kamera i etterforskning

Innenfor rammene i pkt. 3, kan politiet bruke mobilt kamera i etterforskning i følgende situasjoner:

² Riksadvokaten er kjent med at Politidirektoratet er i prosess med henblikk på revisjon av RPOD 2019-004 (droneinstruksen). Ved evt. revidert instruks gis tilsvarende bestemmelser samme virkning.

- 1) Ved **informasjonsinnhenting, uten karakter av personovervåking**, på **steder der man kan forvente politiets tilstedeværelse** og som **ikke skjer fordekt**. Eksempler på bruk av mobile kamera i slike situasjoner vil være åstedsfotografering og dokumentasjon av rekonstruksjoner.
- 2) Som **støtte** ved **gjennomføringen av pågripelser og annen tvangsmiddelbruk**. Dette omfatter situasjoner der mobilt kamera vurderes som et egnet operativt verktøy ved gjennomføring av tvangsmidler. Slike kamera vil kunne lette gjennomføringen, herunder bidra til at tvangsmiddelbruken gjøres mer effektivt, tryggere og mindre inngripende.
- 3) Ved **informasjonsinnhenting** med helt eller delvis formål om å **observere personer** som befinner seg **på offentlig sted**³, forutsatt at inngrepet etter sin art kan gjennomføres uten krav om klar lovhjemmel. Ved denne vurderingen må flere momenter tillegges vekt, herunder om tiltaket:
 - er rettet mot bestemt(e) person(er), eventuelt mot person(er) som ikke mistenkes for en straffbar handling.
 - gjennomføres skjult,
 - pågår over tid (gjentatt eller sammenhengende),
 - benyttes mot personer på steder av en slik art at de som ferdes der ikke kan ha noen forventning om å bli iakttatt.

Bruk av mobile kamera i henhold til dette alternativet kan bare benyttes når det vil være av vesentlig betydning for etterforskningen.

Felles for situasjonene beskrevet i punkt 1 til 3 ovenfor er at det fortløpende skal vurderes om bruken av mobilt kamera er et forholdsmessig tiltak⁴. Dersom det er flere mistenkte, vurderes forholdsmessigheten konkret i forhold til hver enkelt. Benyttes andre skjulte etterforskningsmetoder i kombinasjon, skal det ses hen til det samlede inngrepet.

5 Overgangssituasjoner, Politidirektoratets droneinstruks

Politiets bruk av mobilt kamera utenfor etterforskning (dvs. i henhold til tillatelse forankret i Politidirektoratets droneinstruks) vil kunne fange opp straffbare handlinger. I slike situasjoner tillates dronepiloten, uten ny tillatelse, å fokusere kameraet på personer tilknyttet den aktuelle overtredelsen, og kortvarig forfølge aktuelle impliserte personer så lenge formålet med forfølgelsen er at politiet snarest mulig skal få kontroll på disse. Slik forfølgning vil kunne foregå inn på privat sted.

³ Jf. straffeloven § 10 første ledd.

⁴ Jf. blant annet strpl. § 170a.

Dersom de mobile kameraene i en slik situasjon beveger seg utenfor rammene av opprinnelig tillatelse, og utover forfølgingsformål som nevnt, skal det uten opphold innhentes beslutning i henhold til pkt. 6.1 nedenfor.

6 Roller og ansvar, krav til beslutning

6.1 Påtalefaglig etterforsningsleder (PÅL), krav til beslutning

Alle straffesaker hvor mobilt kamera brukes i etterforskning skal ha en påtalefaglig etterforsningsleder⁵. Påtalefaglig etterforsningsleder eller stedfortreder (eks jourhavende) beslutter bruk av mobilt kamera i henhold til pkt. 2 og 3 i kap. 4 ovenfor.

Beslutningen skal være skriftlig og angi hvilken sak det gjelder, eventuelle personer tiltaket er rettet mot, mistankegrunnlaget og hvilket sted beslutningen gjelder. Beslutningen kan gis muntlig, og nedtegnes i ettertid.

6.2 Politifaglig etterforsningsleder (PEL)

Alle straffesaker hvor mobilt kamera brukes i etterforskning skal ha en politifaglig etterforsningsleder⁶. Politifaglig etterforsningsleder har ansvar for at beslutning om mobilt kamera og logg over gjennomført bruk av mobilt kamera legges inn i evt. skjult- og senere åpen straffesak.

Politifaglig etterforsningsleder bestemmer bruk av mobilt kamera i henhold til pkt. 1 i kap. 4 ovenfor.

6.3 Leder for tjenesteoppdraget

Den som leder det aktuelle tjenesteoppdraget (eks. spaningsleder⁷), er ansvarlig for at bruken av mobilt kamera i situasjoner som omfattes av pkt. 2 og 3 i kap. 4 ovenfor, gjennomføres i henhold til påtalefaglig etterforsningsleders beslutning.

Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av den som leder tjenesteoppdraget. Slik hastebeslutning skal loggføres og snarest mulig forelegges påtalefaglig etterforsningsleder for godkjenning.

6.4 Drone- /systemoperatør

Dronepilot/droneoperatør⁸ skal sørge for at bruk av mobilt kamera gjennomføres i henhold til beslutningen. Dronepilot/systemoperatør har også ansvar for å føre logg over bruk av mobilt kamera.

⁵ Jf. Nasjonal straffesaksinstruks pkt. 2.5.2.

⁶ Jf. Nasjonal straffesaksinstruks pkt. 2.5.4.

⁷ Forstås som beskrevet i Rammer og retningslinjer for nye politidistrikter (ver. 1.2), pkt. 3.2.24.6.

7 Innberetning

Inntil annet bestemmes skal bruk av mobilt kamera etter pkt. 2 og 3 i kap. 4 ovenfor innberettes til riksadvokaten. Innberetningen sendes innen fire uker etter utgangen av hvert år.

Innberetningen skal gjennomføres i henhold til mal utarbeidet av riksadvokaten. Dersom mobilt kamera ikke har vært besluttet brukt i perioden, opplyses dette.

Jørn Sigurd Maurud

Ole Kristian Bjørge
kst. statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Mottakere

Agder statsadvokatembeter	Postboks 504 - Lundsiden	4605	KRISTIANSAND S
Det nasjonale statsadvokatembetet	Postboks 2101 Vika	0125	OSLO
Finnmark politidistrikt	Postboks 501	9917	KIRKENES
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	Postboks 4457	2326	HAMAR
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	Markeveien 4 c	5012	BERGEN
Innlandet politidistrikt	Postboks 355	2303	
Kripos	Postboks 2094 Vika,	0125	OSLO
Møre og Romsdal politidistrikt	Postboks 1353 Sentrum	6001	ÅLESUND
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	Postboks 2517	6404	MOLDE

⁸ Droneoperatør forstås som beskrevet i RPOD 2019-004 (droneinstruksen), pkt. 3.

Mottakere

Nordland politidistrikt	Postboks 1023	8001	BODØ
Nordland statsadvokatembeter	Postboks 273	8001	BODØ
Oslo politidistrikt	Postboks 2093 Vika	0125	OSLO
Oslo statsadvokatembeter	Postboks 2100 Vika	0125	OSLO
Politidirektoratet	Fridtjof Nansens vei 14-16	0369	OSLO
Politiets sikkerhetstjeneste	Postboks 4773 Nydalen	0421	OSLO
Rogaland statsadvokatembeter	Postboks 180	4001	STAVANGER
Spesialenheten for politisaker	Postboks 93	2301	HAMAR
Sysseimesteren på Svalbard	Postboks 633	9171	LONGYEARBYEN
Sør-Vest politidistrikt	Postboks 240	4001	STAVANGER
Sør-Øst politidistrikt	Postboks 2073	3103	TØNSBERG
Troms og Finnmark statsadvokatembeter	Postboks 2503	9267	TROMSØ
Troms politidistrikt	Postboks 6132	9291	TROMSØ
Trøndelag politidistrikt	Postboks 2475 Torgarden	7005	TRONDHEIM
Trøndelag statsadvokatembeter	Postboks 4733 Torgarden	7468	TRONDHEIM
Utrykningspolitiet	Postboks 100	3291	STAVERN
Vest politidistrikt	Postboks 85	6901	FLORØ
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	Postboks 2630	3129	TØNSBERG
Økokrim	Postboks 2096 Vika	0125	OSLO
Øst politidistrikt	Postboks 3390	1401	SKI